

דת קהילה ומדינה 99-5000-01**פרופ' שחר ליפשיץ****ד"ר הילה בן-אליהו****עו"ד ארנה ברדיצ'ב לב/עו"ד ניצה נבון ("קבוצת גבים")**

תקציר קורס – 2 נ"ז, 4 ש"ס

הקורס ייחודי ובנוי משני תהליכים מקבילים: תהליך לימוד חומרי הבסיס במבחר סוגיות משמעותיות בענייני דת ומדינה, ובמקביל השתתפות בתהליך של דיאלוג ובניית הסכמה חברתית בנושאים שייבחרו על ידי הסטודנטים.

תהליך הלימודי:

מוקדי המתח הגלויים והסמויים בין הכרעות הלכתיות-דתיות להכרעות שיפוטיות-חילוניות בנושאי חברה ומדינה דורשים עיון מעמיק הן בפסיקות עצמן, והן בהנחות היסוד האידאולוגיות והערכיות העומדות בבסיסן, ובתוכן, היחס למוסדות המייצרים את אותן פסיקות. הקורס יעסוק בהיסטוריה המשפטית וההלכתית של עמדות עקרוניות אלה תוך השוואתן לתפיסות שונות של מערכות היחסים המורכבות שבין פרט, קהילה ומשפט. בין היתר יעסוק הקורס בתפיסות הלכתיות ומשפטיות שונות של סוגיות התהוות הסטטוס קוו, מעמד האישה, גיור ושאלת מיהו יהודי, נישואין וגירושין, המרחב הציבורי, ובסוגיות השירות בצבא. בחינת הנושאים השונים תהיה באמצעות עיון בחומרים ראשוניים ממקורות המשפט העברי, בחומרים משניים מעולם המחקר, ופסקי דין של בית המשפט העליון.

תהליך לימודי זה ימשך לכל אורך שנת הלימודים, ויסיים בהגשת עבודה אקדמית אישית. השיעורים יהיו בני 2 שעות אקדמיות.

תהליך בניית ההסכמות:

המשתתפות/ים בקורס ייקחו חלק בתהליך של בניית הסכמות ("CONSENSUS BUILDING"). תהליך זה מבוסס על מתודולוגיה וכלים מקצועיים, ומאפשר לקיים רב-שיח מעמיק תוך בניית יחסי כבוד ושיתוף פעולה. התהליך יתמקד בגיבוש הסכמה בין המשתתפים בחלק מהסוגיות בהן יעסוק הקורס, תוך מתן ביטוי להשקפות והאינטרסים/צרכים, קיום דיאלוג מונחה, וגיבוש הסכמות. בנוסף יוקנו למשתתפים, כלים מקצועיים לניהול משא ומתן ודיאלוג.

תהליך בניית ההסכמות יונחה על ידי מומחיות לגישור ותהליכי בניית הסכמות בקהילה, יימשך לכל אורך שנת הלימודים, ויסיים בהגשת מסמך של ההסכמות שהתגבשו. מפגשים אלה יהיו בני 3 שעות אקדמיות.

חובות הסטודנטים והרכב ציון:

נוכחות מלאה

השתתפות פעילה: 20%

עבודות בכתב 80%

שיטות ההוראה: חומר קריאה מקדים, מצגות, עבודה קבוצתית, דיון ולימוד משותף

הערות:

1. הקורס אינו פתוח לסטודנטיות/ם שלמדו בשנה שעברה את הקורס "הכרעות הלכתיות בענייני קהילה ומדינה"

2. למרות שהקורס מוגדר כ- 2 נ"ז (4 ש"ס), משתתפות/י הקורס מתבקשות/ים לשריין 3 שעות שבועיות במערכת לאורך כל השנה (ימי חמישי 9:00-12:00), עקב החילופין שבין שעות הדיון הקבוצתי לשעות הלימוד. מספר המפגשים יופחת בהתאם לקורס של 2 נ"ז.
3. הקורס מוכר כקורס כללי ופתוח להרשמה לכלל תלמידי האוניברסיטה.
4. למקרה של בעיות בהרשמה או לפרטים נוספים ניתן לפנות לד"ר הילה בן-אליהו: benelih@biu.ac.il

רשימת קריאה:

קריאת בסיס:

יואב ארציאלי, אמנת גביזון-מדן: עיקרים ועקרונות

<https://www.idi.org.il/media/274284/%D7%92%D7%91%D7%99%D7%96%D7%95%D7%9F%D7%9E%D7%93%D7%9F.pdf>

נושא 1 : מדינה יהודית ודמוקרטיה

רות גביזון, "מדינה יהודית ודמוקרטיה: אתגרים וסיכונים רב תרבותיות במדינה דמוקרטית ויהודית – ספר הזיכרון לאריאל רוזן-צבי ז"ל (מאוטנר, שגיא, שמיר עורכים, 1998) 213-278

<http://www.kotar.co.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=92617171#9.1786.6.default>

בנימין בראון חרדים מ"שלטון העם"- ביקורת חרדית על הדמוקרטיה הישראלית (המכון הישראלי לדמוקרטיה תשע"ג) 11-13, 33-78

https://www.academia.edu/5157366/Trembling_at_the_Word_of_the_People_Haredi_Critique_of_Israeli_Democracy_Hebrew

(יש להירשם לאתר "academia.edu" כדי להוריד את המסמך במלואו)

חיים בורגנסקי, "קהילה וממלכה : יחסם ההלכתי של הרב י"א הרצוג והרב שאול ישראלי למדינת ישראל " דת ומדינה בהגות היהודית במאה העשרים (אביעזר רביצקי עורך, המכון הישראלי לדמוקרטיה 2005) 267-294

<http://www.kotar.co.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=99010547#12.816.6.default>

אביחי דורפמן, חופש הדת והחופש מדת בראי הרעיון הדמוקרטי (תשע"ה) עמ' 11-13, 23-33, 39-57

<http://www.kotar.co.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=102443188#11.2721.6.default>

נושא 2: מיהו יהודי

בג"צ 72/62 רופאיזן נ' שר הפנים, פ"ד טז 2428

בג"צ 58/68 בנימין שליט נ' שר הפנים פ"ד כג(2) 477

יהודה ברנדס, "פולמוס הגיור המתחדש" **אקדמות** כ"א תשס"ח 83-95

<http://www.bmj.org.il/userfiles/akdamot/21/Brandes.pdf>

תגובת מיכאל אברהם "שערי גיור – על אלימות וכוונות טובות" **אקדמות** כ"ב תשס"ט 197

<http://www.bmj.org.il/userfiles/akdamot/22/Avram.pdf>

תגובת אריה אדרעי, "ואין אחריותם עלינו?" עוד לפולמוס הגיור" **אקדמות** כ"ד תש"ע 178-209

<http://www.bmj.org.il/userfiles/akdamot/24/Adrei.pdf>

אשר כהן, **יהודים לא-יהודים – זהות יהודית ישראלית ואתגר הרחבת הלאום היהודי בישראל** (2006) 113-125, 155-159.

<http://www.kotar.co.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=93367190#15.2916.6.default>

נושא 3: נישואין וגירושין

בג"צ 2232/03 - פלונית נ' בית הדין הרבני האזורי ת"א-יפו ואח'. פ"ד סא (3) 496 (2006)

אבישלומו וסטרייך "רטוריקה ומהות ירדו כרוכים זה בזה? על נישואים אזרחיים בעקבות פרשת "בני נח" **משפחה במשפט** ו-ז תשע"ג-תשע"ד עמ' 543-563 בלבד

<http://www.mishpat.ac.il/files/650/9014/9025/9036.pdf>

שחר ליפשיץ **ברית הזוגיות** (2014) 19-64

http://www.idi.org.il/media/3920534/The_Spousal_Registry.pdf

ירון אונגר ואורלי אלמגור לוטן, **סרבנות גט בישראל - רקע הלכתי, משפטי, היקף התופעה והדרכים לטיפול בה** (2011)

<https://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m03037.pdf>

נושא 4: גיוס בחורי ישיבות

דפנה ברק-ארז, "גיוס בחורי ישיבות: מפשרה למחלוקת", בתוך: **צומתי הכרעות ופרשיות מפתח בישראל** (עורכים: דבורה הכהן ומשה ליסק), באר שבע: מכון בן-גוריון לחקר ישראל והציונות, 2010, עמ' 13-39

http://www2.tau.ac.il/InternetFiles/news/UserFiles//decision_junction_Dafna_Barak_Erez.pdf

סטיוארט כהן, ניסים ליאון מודל גיוס אחר? – המבחן החרדי

http://www.openu.ac.il/events/download/261211_Nissim_Leon.pdf

גדעון ספיר, "גיוס בחורי ישיבות לצה"ל – הצעת מתווה לשיקולים הנורמטיביים הרלוונטיים" פלילים ט 217 (2000)

http://law.biu.ac.il/files/law/shared/gs_12.pdf

נושא 5: השבת במרחב הציבורי

בג"צ 5016/96 חורב נ' שר התחבורה פ"ד נא(4)1

דיון וידאו: השבת במרחב הציבורי – המרכז למשפט יהודי ודמוקרטי

<https://www.youtube.com/watch?v=2dptlpAj4&feature=youtu.be>

ישעיהו ליבוביץ', "השבת במדינה – כבעיה דתית בטרם קכ"ח 1951

<http://www.leibowitz.co.il/leibarticles.asp?id=3>

הרב יצחק ברט - כיצד מפעילים מדינה בשבת?

<http://www.etzion.org.il/he/%D7%9B%D7%99%D7%A6%D7%93-%D7%9E%D7%A4%D7%A2%D7%99%D7%9C%D7%99%D7%9D-%D7%9E%D7%93%D7%99%D7%A0%D7%94-%D7%91%D7%A9%D7%91%D7%AA>

גדעון ספיר, "הלכות קואליציה" - טרם פורסם.

נושא 6: רפואה והלכה

פרופ' אברהם שטינברג, דו"ח הוועדה הציבורית לענייני החולה הנוטה למות הוגש לשר הבריאות ביום חמישי, ד' שבט תשס"ב (17.01.02) **אסיא** סט-ע, ניסן תשס"ב (אפריל 2002) כרך יח, א-ב

<http://www.daat.ac.il/daat/kitveyet/assia/doh-2.htm>

חוק החולה הנוטה למות התשס"ו - 2005

<https://www.knesset.gov.il/Laws/Data/law/2039/2039.pdf>

חוק מוות מוחי-נשימתי התשס"ח-2008

https://www.nevo.co.il/law_html/law01/999_933.htm

נושא 7: מעמד הזר

אריאל פיקאר, ההלכה בעולם חדש – שיח רבני בחברה מודרנית (2012), 161-192

<http://www.kotar.co.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=99966861>

הרב חיים דוד הלוי, "דרכי שלום ביחסים שבין יהודים ושאנים יהודים" **תחומין** ט (תשמ"ח) 71-81

<http://www.biu.ac.il/law/cjdl/doc/lastston/lastston.pdf>

Meital Pinto "Who is Afraid of Language Rights?" in Ohad Nachtomy and Avi Sagi eds., **The Multicultural Challenge in Israel** (Boston: Academic Studies Press, 2009) 26-51

file:///C:/Users/owner/Downloads/The_Multicultural_Challenge_in_Israel_Ac.pdf

נושא 8: מגדר הפרדה והדרה

אברהם גרוסמן, חסידות ומורדות – נשים יהודיות באירופה בימי הביניים (תשס"ג) 174-209

<http://www.kotar.co.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=102022025#6.6943.6.default>

שולמית אלמוג וכרמית קארין יפת "הדתה הדרה וצבא – אפס ביחסי מגדר?"

http://www.law.tau.ac.il/Heb/_Uploads/dbsAttachedFiles/Karin_and_Shulamit.pdf

אביעד הכהן, "על הרהורי עברה, צניעות, הדרת נשים, הלכה והכלה – לכו נא הגברים ועבדו את ה'?"

<http://www.daat.ac.il/mishpat-ivri/skirot/skira.asp?id=199>

נושא 9: גישור ובנית הסכמות

רוג'ר פישר, ויליאם יורי, ברוס פאטון, **כן!** (הוצאת מטר).

מרדכי (מוטי) מירוני "על מגבלות הפישור ועל בשורת הגישור " **דין ודברים** ו, (תשע"ב)

Robert A. Baruch Bush, Joseph P. Folge, **The Promise of Mediation, the Transformative Approach to Conflict** (Revised Edition, 2004)